100 år for familien. 100 år for likestilling

Taler
Laila Dåvøy

Dato
9 juni 2005

Sted
Paris

Omstendigheter
Likestillingsseminar

Kjære alle sammen! Det er med særlig glede jeg besøker Paris på en deilig junidag og jeg må takke Paris rådhus både for at de vil dele dette arrangementet med oss og for at de har invitert oss til denne vakre bygningen. Vi er her i anledning av at Norge markerer 100 års uavhengighet og status som selvstendig nasjon og for å markere Paris-ordførerens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene. Den er sikkert et viktig instrument for Paris og for Frankrike. Til lykke! Hvis vi med ett uttrykk skal illustrere endringene de siste 100 år kan vi si: "fra fjærpenn til tommel"! og raskt gripe til vår uunnværlige mobiltelefon. Men i dag skal vi legge vekt på den sosiale utviklingen og hvordan de siste hundre årene har gitt oss bedre familieliv, bedre kvinneliv og påvirket våre holdninger til menneskerettigheter. Det tjuende århundre var også barnets århundre. La meg fremheve følgende utviklingstrekk i det norske samfunnet: Barnekullets størrelse har endret seg dramatisk. Det vanlige i Norge og i Frankrike i dag er tobarnsfamilien. I tråd med velstandsutviklingen falt barnetallet dramatisk. Dette ga muligheten for å gi det enkelte barn et bedre liv. Det spørsmål som virkelig opptar Europa i dag, er nettopp befolkningsspørsmålet. Problemet i dag er bare at familiene i Europa får for få barn. EU-kommisjonen peker i et ferskt green-paper på at den lave fertiliteten blant annet skyldes private valg og mangel på gode familiepolitiske ordninger. Vi representerer i dag to land som ligger på Europatoppen i fertilitet. Kvinnene fikk stemmerett i 1913. Det forhindret ikke at kvinnene arrangerte sin egen uoffisielle underskriftskampanje og påvirket dermed unionsoppløsningen allerede i 1905. Allerede i 1915 fikk Norge en ny og radikal barnelov. Barn født utenfor ekteskap ble rettslig sett en del av farens slekt. I tillegg sikret loven alle trengende mødre, spesielt de ugifte, en viss økonomisk støtte i tiden omkring fødselen. I dag er alle kvinner dekket av en trygdeytelse i forbindelse med fødsel. Barnetrygden fra 1946 er den viktigste økonomiske støtteordningen for barnefamilier og utbetales i dag til alle familier

med barn under 18 år. Og utviklingen i kvinners liv -- er det mulig å fatte den lange veien vi har gått? I dag lever vi i et land som har fått betegnelsen «likestillingslandet». Vi utdanner oss, både kvinner og menn, vi er i politikken, vi er yrkesaktive og selvstendige og uavhengige. Vi deltar i det sosiale synlige livet, både ved kongens bord og i et mangfold av kulturelle aktiviteter og offentligheter. Men vi er også travlere enn noen gang med høye krav til morsrollen og ekteskapet. Å bo er blitt en livsstil, og vi setter store krav til egenutvikling og utseende. For Norge er målet at både kvinner og menn skal kunne ta i bruk sine ressurser, personlige egenskaper, utdanning og kompetanse. Det forutsetter at både kvinner og menn skal kunne delta i familielivet, i yrkeslivet og i det sosiale livet. Det spesielle med Norge, hvis dere tillater litt selvskryt, er at vi langt på vei har lykkes i slike visjoner. For det første fruktbarheten: Det er svært sjelden at jeg kan holde tale i et land med samme relative høye fruktbarhet som Norge. 1,8 barn per kvinne i Norge, 1,89 i Frankrike. For det andre kvinnelig yrkesaktivitet: Kombinert med høy fruktbarhet har vi i Norge høy kvinnelig yrkesdeltagelse, et unikt trekk i europeisk sammenheng. Over 75 prosent av mødre med barn under 3 år og 85 prosent av mødre med barn mellom 3 og 6 år er yrkesaktive. For det tredje fedrene: Ni av ti fedre bruker sin rett til å være hjemme i fire uker i løpet av barnets første leveår. Stadig flere fedre velger å være hjemme lenger. Hvordan kom vi dit? Siden 1930-tallet har Norge hatt fødselspenger. Fra 6 uker i 1930 til ett års permisjon i 1993 med 80 prosent lønnskompensasjon. Fra 1993 ble fire av ukene forbeholdt far, den såkalte fedrekvoten. Kvoten ble en ubetinget suksess og viser at mild tvang nytter. Helt siden 70-tallet har fedrene hatt denne muligheten uten å ta den i bruk. Suksessen ligger i at fedre ikke trenger å forhandle om retten til å være hjemme vis-a-vis mor og arbeidsgiver. Vi utvider kvoten! Både av hensyn til barneomsorgen og til fordelingen av omsorgsansvaret mellom foreldrene har regjeringen derfor foreslått å utvide permisjonstiden med en uke, og denne uken skal i sin helhet forbeholdes far. Valgfrihet er et viktig prinsipp. Småbarnsforeldre skal selv kunne velge den omsorgsformen de mener er best for barnet - barnehage eller kontantstøtte eller en kombinasjon. I forbindelse med fødsel og graviditet er mor knyttet til yrkeslivet ved at hun har oppsigelsesvern og rett til å komme tilbake til samme stilling. I tillegg til året med fødselspenger, kan hver av foreldrene være hjemme i ett år uten lønn. Denne rettigheten har en klar likestillingsprofil. Dersom foreldrene ønsker å være hjemme til barnet er tre år, må faren ta sin del av tiden. Andre politiske grep er retten til å være hjemme med sykt barn for begge foreldre, og rett til redusert arbeidstid. Det har blitt vanligere å arbeide heltid, men fortsatt jobber

45 prosent av kvinnene deltid. Nettopp muligheten til å jobbe deltid kan være grunnen til den høye kvinnelige yrkesaktiviteten. Ser vi mot næringslivet og de som forvalter store økonomiske ressurser og teknologi, finner vi forsvinnende få kvinner i topp og maktposisjoner. Vi har tatt et radikalt grep. Etter forslag fra regjeringen har Stortinget - med stort flertall - vedtatt krav om minst 40 prosent av hvert kjønn i styrene for de største selskapene i Norge, både for de statseide selskapene og de private (allmennaksjeselskaper). De statseide selskapene har nå oppnådd minst 40 prosent kvinner i sine styrer. De store private selskapene har i dag kun om lag 15 prosent kvinner. Den siste gruppen vil få to år på å oppfylle kravet. Dette vedtaket har skapt stor debatt og mobilisert sterke kvinner og kvinnegrupper. Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet opptar oss sterkt. Kvinner arbeider oftere i sektorer og yrker med lav lønn, og at nesten halvparten av alle yrkesaktive kvinner arbeider deltid. Det fører til at kvinner har lavere årsinntekt enn menn og mindre penger å leve av. Noe som igjen får konsekvenser for pensjonen. Norge er i ferd med å gjennomføre en stor pensjonsreform. Det er en selvfølge at systemet fortsatt skal være kjønnsnøytralt. For å kompensere for at kvinner som mødre kan være helt eller delvis ute av yrkeslivet i perioder, har vi forbedret ordningen som gir foreldre pensjonsopptjening når de har omsorg for egne barn i hjemmet. En heroisk kamp for likestilling har vist at det lønner seg å satse på kvinner både for sosial og økonomisk utvikling. Vi vet også at barnas velferd og nye generasjoner er avhengig av kvinners posisjon og tilgang på økonomiske ressurser. Å investere i mannen har vist seg svært verdifullt i Norge. Mange er hjemme med barna og tar ansvar og viser omsorg. En pussig konsekvens er at barnevognene nå ligner mer og mer på offroad-sykler - nok et eksempel på at teknologi og samfunnsutvikling går hånd i hånd. Vi er på rett vei. Vi vil fortsette i samme spor - med dette forsett ønsker jeg lykke til med feiringen!

Kilde
www.regjeringen.no

Emneoversigt
1905, 1913, Innledning, Innlegg, Kvinner, Kvinnesak, Likestilling

URI
https://www.virksommeord.no/tale/100-ar-for-familien-100-ar-for-likestilling